

Изази Недјељом.

Цијена:
За ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ (и БОСНУ и ХЕРЦЕГОВИНУ) на годину 6 ф., на по годину 3 ф., на четврт године 1 ф. и 50 новчића.

За све остале земље у ЈЕВРОПИ и АМЕРИЦИ: на годину 20 франака, на по годину 10 франака, на четврт године 5 франака.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

Лист за политику и књижевност.

Политички, правни и књижевни списак. Издаје се у Цетињу, у Недјељу, 13. Јуна 1882. године. Цена по годишњем изданију 6 франака, по полугодишњем 3 франака, по четвртгодишњем 1 франака и 50 новчића.

За сваку земљу по поштом. Поштом се шаље у свим земљама. Цена по годишњем изданију 6 франака, по полугодишњем 3 франака, по четвртгодишњем 1 франака и 50 новчића.

Позив на претилату

НА

„ГЛАС ЦРНОГОРЦА“.

Многим нашим претилатницима истече полугодишња претплата крајем овога мјесеца.

С тога позивамо учтиво њих и све пријатеље нашега листа, који су ради и у идућој половини године овај лист држати, да нам за времена пошлу претилату, да им не би, због касно стигле претплате, која лист од нове четврти изостао.

Цијена је „Гласу Црногорца“:

За ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ (и за БОСНУ и ХЕРЦЕГОВИНУ):

На годину 6 ф. а. вр.

На по године 3 „ „

На три мјесеца 1 „ 50 н.

За све друге земље у Јевропи и Америци:

На годину 20 франака.

На по године 10 „

На три мјесеца 5 „

Претилатници из Аустро-Угарске (и Босне и Херцеговине) нека шаљу своју претилату поштом упутицом на г. Петра Рамадановића у Котор. Нарочито се умољавају претилатници из Босне и Херцеговине, да нам не шаљу новце непосредно овомо у запечаћеном писму, за које ми морамо овдје плаћати свагда по 40 до 50 новчића, него нека упућују претилату на г. Петра Рамадановића у Котор, и то поштом упутицом, која је сад и за Босну и Херцеговину уведена.

Претилату из Србије на наш лист примајемо само књижура Велимира Валожића у Београду. С тога нека се тамошњи наши претилатници изводе за времена с претилатом обратити на ту књижуру.

Претилатници с других страна нека шаљу своју претилату у плаћеном писму на: „Управу „Гласа Црногорца“ на Цетиње“.

Цетиње, 12. Јуна 1882.

У П Р А В А

ГЛАС ЦРНОГОРЦА.

ЦЕТИЊЕ, 12. Јуна.

Да су Црногорци вагда знали и умјели послужити се јунаштвом својим, када је то отаџбина захтјевала, било да одбију навалу непријатељску, било да сами нападну на непријатеља, о томе довољно свједочи крвава историја њихова, коју добро памте многи народи.

Не знамо каква могу напустити времена, која се носе у крилу будућности и која смртни човјек не може предвидјети. Али да ће јунаштво вагда личити овај народ и штитити голе крши његове, за то нам пружа јемство овај прекаљени интегрални дух црногорски који влада на свијетломе двору цетињском исто као и испод сваког шљеме црногорског. О томе може бити свак увјерен — и пријатељ и непријатељ.

Иако у мирно доба хоће се Црногорцу да му збори плут и мотика, а јунаштво нека се храни за крвава времена. Оно је благо сувине драгоцјено за нас, него да бисмо га просипали у празнијем ријечма и у невријеме. Колико је јунаштво драгоцјено у своје пријеме, толико је и мир-

ни рад у своје. И колико се од јунаштва може очекивати за благо земље, толико и још више од мирнога рада.

Истина је, да спољашње прилике могу доијети земљи велике користи, и ту је јунаштво једнога народа од велике цијене и на свом мјесту.

Али све и сва очекивати само од спољашњих прилика и с чебуком у зуби гледати преко плота „како је у Англији“ а не како је у авлији, држимо да не би било ни изјмање наметно, и с тога нас испуњава највишим задовољством, што видимо, да Црногорац с равним прегнућем настојава у мирно доба око плута и мотике као у ратно око пушке и ханџара.

Донета, има ли зрела човјек а да не увиди, да мирни унутрашњи рад, уз благослов божји, највише подиже снагу једне државе? Може једна земља јунаштвом својих синова или другим сретним околностима проширити своје границе и постати већа, по то би јој било само на још виши терет, ако се не би напрегнутим унутрашњим радом у још вишој мјери проширили извори унутрашњег благостања, који би подијели снагу те земље на још виши степен.

Црна Гора, благодарећи јунаштву својих синова, размакла је у неколико своје границе и постала је већта већа. По та већина не само да сад не допушта рахатлук, него захтијева још виши сложени рад свих државних фактора и цијелога народа, па да она не буде на терет нашој земљи него да буде проширена и обилати извор њенога благостања. Што се виша мјера разумнога рада уложи, то ће, уз благослов божји, бити и виши збир плодова, а ови растећи и препроизводећи се из године у годину саставиће за краће или дуже вријеме јак фонд снаге унутрашње, поред којег ће се и цијела држава и сваки поједини осјећати у вишој моћи и имати на расположењу виша средства.

По за издашни рад хоће се добре воље у народа и дуги низ мирних година.

Што се тиче првога, по један пут имали смо утјешну прилику да констатујемо, да се у Црној Гори сваке године — од како смо у миру — све виша сума рада улаже у земљу, и народ показује не само велику издржљивост и добру вољу у самоме физичком раду, него и велику наклоност и способност, да се при том окористи новијем знањем и умнијем начинима, које напредна наука препоручује, нарочито још, када на дјелу опази, да се каква повина исправља.

С те дакле стране, ако нам још и небо буде милостиво, можемо се сваке године све повољнијим резултатима надати.

Што се тиче мира и мирна времена, имамо пуно повјерења у високу владу Његовога Височанства, да ће земљу нашу, крај свих опасности које могу напустити, превести, разумје се вагда са свијетланим образом, кроз дуги низ мирних година, за које вријеме позвана је вриједна рука црногорска да земљу овој заради богати фонд благостања, помоћу којег ће се временом изводити и други планови.

За то вријеме ми ћемо се добро држати плута и мотике.

У бесједи својој, коју је држао пријед неколико дана пред парламентом талијанским, министар Манчини просио је велику свјетлости на пита-

ње мисирас, да се данас јасно као на дану види, у каквоме положају стоје велике силе према том питању и шта се све смијера с једне и с друге стране.

Манчини је јасно разложио, да велике силе нијесу међу собом сложне у мисирском питању, јер Францеска и Инглешка стоје на једној страни, а остале силе, т. ј. Италија, Њемачка, Аустрија и Русија на другој. Францеска и Инглешка иду за тијем, да постану ортаци у господарству над Мисиром; остале пак силе не могу то ни по што допустити, те хоће просто да се одржи садашње стање, а ако то не може бити, онда да се Мисир преда Турској са свијем. Источне велике силе не могу допустити Францеској и Инглешкој, да се оне у Азији и на средиземном мору, нарочито пак на тако важном друму свијетском као што је суешки канал, толико оспле, да поред њих моћ сваке друге силе снајде на нуду и да оне управо заграде цијелу Јевропу од изласка на исток и југ. Источне велике силе само докле немају никаква интереса у Мисиру, докле у њега не тиче Францеска и Инглешка; чим пак ове двије посегну руком за њ, настаје и интерес осталијех сила, јер ако је Инглешима Мисир од потребе због Индије, а Францезима тобож због сигурности у Тунису и Алжиру, остале силе имају интерес у томе, да се не даду од Францеза и Инглеза пресјећи и заградити од истока и југа.

Манчини је у бесједи својој разложио цијелу историју данашњих занјета у Мисиру, од њихова почетка у прошлој години па до најновијег постоја у Александрији. Он управ окриљује Францеску и Инглешку, да хоће да заузму у Мисиру привилегије и премоћан положај. То су друге силе давно опазиле, те кад су лави у лето Францеска и Инглешка намјеравале да изашу своје ратне бродове под Мисир, управиле су Италија, Њемачка, Аустрија и Русија идентичну ноту у Париз и Лондон, у којој изјавише да не могу допустити ниједној сили да мисирско питање рјешава једнострано, него тек у споразуму и концерту са свијема силама. Још су и то додале те четир силе, да не ће изашњати својих бродова под Мисир. То су оне урадиле за то, да би изашњалау францеских и инглешких бродова у мисирске воде одузеле карактер јевропске демонстрације и да би у напријед несумњиво демонстрирале против једностране интервенције и још можда искривавања францеске и инглешке војске на обалу мисирску.

То држање источних сила по ријечима Манчиниевим, учинило је своје дјелство на Францеску и Инглешку, које су се одмах тргле натраг изјављујући да не ће никада предузимати у Мисиру без споразума са свијема великим силама и са Турском. Тако је доиста и чијево последије. Повјерљивост изаслан је у Мисир уз одобравање свих великих сила, премда су на то Францеска и Инглешка с тешким срцем пристале. Исте тако и конференција, ако се у опште буде држала, држаће се само по споразуму свих великих сила.

Но ако је овај споразум јевропски, за невољу, до сад трајао, нема никакво изгледа да ће трајати и на конференцији.

По нашијема депешама у давањем листу конференција се имала отворити прекјуче у четвртак. Францески министар Фресине потврдио је

пред којим, да ће се конференција састати тај дан.

Но конференција се састаје без главнога фактора свога, без Турске. Колико су велике силе могле, сајеговале, пријетиле Турској и на пошлетку ставале јој кратак рок од 48 ура, Турска је стајала и немоћно-бављ остала при својој одлуци: да одбија конференцију.

Држање Турске може се називати јогунством, по не може му се одрећи изјасна оправданост. Турска је сузрел под Мисиром, и по томе има право, што не хоће да допустити ниједној сили, да се мијеша у унутрашње ствари мисирске, које је само она позвана да у ред доведе, кад се поремете. Због тога Турска и одбија конференцију с толиком настојавошћу.

Но велике силе, као што су се до сад слабо обзирали на разлоге турске, тако ће и овом приликом назокарити за њена одбијања. Оне могу држати конференцију и без ње; по у том случају, што велике силе углавном на конференцији, не ће бити обавезно за Турску. Порта може пристати на одлуке ове конференције, али не мора. Ако одлуке буду повољне за њу, она ће можда пристати; но ако не буду повољне, она на њих никакво пристати не ће. У потонем случају великим силама не би друго што остајало него да прихорју ноту да се покори њиховијема одлукама, а приморати је могу само силом. Употреба те силе — то је рат.

Какве ће бити одлуке ове конференције, то није ласно погодити. Но срећа је за порту у томе, што, како рекосмо, ни саме велике силе нијесу међу собом сложне, па ће та несагласност највише се показати у самој конференцији, а то ће ићи у корист Турској. Францеска и Инглешка ићи ће на конференцију за тијем, да прошире свој утицај у Мисиру и да себи осигурају тамо највећи привилегисани положај. На то остале силе никакво пристати не ће. То је први камен спотинања. Други још већи биће у питању о интервенцији. Како сада ствари стоје, нема ни најмање изгледа, да ће четир источне силе пристати на ма чију интервенцију, најмање пак на францеско-инглешку. Једино, на што би те силе пристале, била би интервенција турска, од свих сила најмање — као што рече Манчини у поменутој својој бесједи. По на ову интервенцију не ће опет пристати Францеска ни Инглешка, јер се њоме обарају све њихове аспирације у Мисиру.

Према томе нема изгледа, да ће конференција имати никаква резултата, мањ, ако се Францеска и Инглешка опет натраг тргну и преклопе под пољом осталијех сила. У том случају биће ово што је врло ласно мислити и без конференције, т. ј. да ће се Турској да она интервенција и уреди ствари у Мисиру.

Но Турска и сама као да се журда да то учини и прије конференције. Под њеним покровитељством остављено је у Мисиру немоћно и безвредно, а у овом министарству је и Араби-паша као баук за Инглешку и Францеску. Султан је изразио своје задовољство Дервиш-пашин наредбама у Мисиру и по томе мисли, да ће рећи да је ствар свршена, и да конференција нема рашта састајати се.

То ће, по свој прилици, и бити одговор порта на све конференцијске

је, а за остало стараће се — Араби-
наша.

Отворено писмо уреднику „Гласа Црногорца.“ *)

Господине уредниче,

Молим Вас чуно, да би сте ми изво-
дели казати у које мјесто ће се оче го-
дине сабрати Српска Омладинска Скуп-
штина, јер бих желео и ја поћи на њу.
Напунио сам се жада свакојакога у ово
неколико потоњих година, боји ме дупа,
боли ме срце, управо свеснују ако се ко-
ме не изјадам и не изгужам, а коме бих
се боље изјавио и искукао за све што ме
боли, за све што ме удави, за све што је
наш једини српски народ претрпјео од ва-
да а особито у ово неко нова доба иза толи-
ко крви која још дими на нашој отетој
земљи, него ли мојој младој браћи Србима?
Хтједох прошле године ићи у Дубровник
је био састанак наше омладине, но се
бијаш наредно на други пут... Но на тај
пут ево не пођох нити ћу, бојим се, икад
поћи.

Мени треба свакако, Господине Уред-
ниче, ићи на омладински састанак, ако га
иће буде. За то опет Вас молим, чим ово
писмо примите, ако изађете ће ће бити,
да ми јавите одмах, да се возио сам ка-
дар и за раније спремам, јер казану ћу на
ш поћи ма на који се српски крај састао.

Но бих ли се коме замјерио да овом
приликом једну речем...?

Најпослије хоћу, ја сам Црногорац
слободан и рећи ћу —

Буд писмо не треба курјаку,
што јастребу хоће наочасти?

Наше горе не дубе регуде...

Рећи ћу: За што се не би срп-
ски омладински састанак ове
године обавио у Црну Гору?

На Цетиње? Не! Тамо је много чи-
новника, господо домаће и стране, тамо и-
ма и перјаника, тамо је управитељ варо-
ши, неки полицајци и т. д. За што да се
тој господи досађује, и у нашој младој а-
спиравној престоници да се с њима лактамо,
кад је Бог дао простора доста у Бару или
Улцину, ће би набродом наша браћа Ср-
би на свијех српских крајева најлакше
могли доћи. Тамо је лијепо, здраво, стапо-
ва доста, јестина, и све би нам на руку
било. Али гас! и тамо има гувернера и
околичних капетана, попова, братрова и ова.

Најбоље би било, Господине
Уредниче, да се Српска Омла-
дина састане и у Ловћену, на рављу
код Иванбегових Корита, при подножју
Језерског Врха на ком почивају остаци
нашега највећег преселица. Најљепше ту!
Ту не живи никога бисмоуземиривали,
ту бисмо се најљепше састали под пре-
сједнишвом сјени великог Срба Петра II,
бившег нашег славног Господара. Ту је
воде доста, горе доста, јављана и маје-
ка доста; а што би код тога младој мојој
браћи за једно кратко вријеме фалило?

Нека моја српска браћа обећа да ће
ту доћи, ја поуздано могу рећи да омла-
дина црногорска обећава се да ће их за
све вријеме угостити и које им на распо-
ложење на најбоље пристаниште. Котор
спремити, ма колико их се год пријави.

Примите и т. д.

Н. К. И. И. 8. Јунија 1882.

Један Црногорац.

*) Ми смо на ово писмо већ одговорили по-
штомском писму поздравним путем, а у другом бро-
ју казали смо шта судимо о писаним писмима и при-
једношма овега парахенијама. У. Г. II.

„Листак Гласа Црногорца.“

ХИГИЈЕНА СРЦА И ЖИВАЦА

од

Дра Павла Мактегаце.

С тадијанског.

(Продужење).

Тврдицење и лакоство посредно су
шкодљиви здрављу, јер нас лишавају свију
ових ствари које су најпотребније за чува-
ње и поправљање здравља.

Гордост је вјерна друга незнања. Ту
вешину потврђују многе пословице скоро у
свих народа. Бити незналица, као што су
обично горди и надувени људи, и незнаћи,
да се ништа не зна, доводи такве људе до
уверјења да њима не треба дојеризати се
учењем, те тако у своје незнању не умију
се бранити од мноштва испријатеља, којима
је лакожезо наме здравље.

Због незнања и надушености врло мно-
ги страдају од разних болести. Колико их
само ја знам, који често болују само е
тога, што веће да проуче хигијену, јер су
у својој надушености уверени, да они зна-
ју више но што им треба и тврде да је
здрав разум довољан за чување здравља.

Расправа о Босни и Херцего- вини у угарском сабору.

(Продужење.)

Имре Њарија. Посланик у својој
бесједи еписује нужду, у којој се Угарска
налази. Многе општине, вели, не могу да
издржавају школе из властитих средстава,
а држава одриче потпору, јер нема сред-
става да народну наставу подиже; треба
нам један универзитет; канали ради одво-
ђења барутина су оскудни; јер држави
не достају средства за тако што. Треба
би, да се ставе судскога стажања поправи,
да се пољопривредне прилике побољшају,
али влада се непрестано позива на то, да
ми немамо новца. На икак небројене ми-
лионе жртвујемо за Босну, а тај ће посјед
најпослије заузети Угарској. Усваја Хел-
сини и Монарији приједлог за одлуку.

Александар Дардаија при-
хватају, да је у своје вријеме бранне оку-
пациону политику, али од то доба је бутао,
јер активни политични дјелокруг спада у
тош иштању делегацијама. Унутра свота је
вотирана, а питање о компетенцији сматра-
он у неколико као спорно, а у неколико
као мало утјешно питање, јер је потреба
на сваки начин неоспорна. Он држи да је
окупација данас исто тако нужна, као и
прије 3—4 године, јер баш бојеви доказу-
ју, да се те провинције нијесу могле Тур-
ску одржати. Турска је само једним уга-
ним језичем памећу Србије и Црне Горе
епојена са окупираним земљама. Циљ и
мета окупације никако се тек не може у
томе састојати, да ми тамо Турској кра-
нимо гарнизонске службе. Циљ окупаци-
је је са свим така иста која се тежила да
постигне и са подизањем Бугарске и Исто-
чне Румелије, на име ослобођење тамошњег
хришћанског становништва од теократског
господарења Турске и у сјид тога и од-
носно уређење замршених и потиштавају-
ћих одношаја у посједу. С тога зам није
само пренијета окупација, него и влада-
винска сила у Босни и Херцеговини. Сва-
како не садржава берлински уговор ника-
ква унутра, а једна велика држава, као
што је Аустро-Угарска, не би ни могла
примити тако обавезна унутра, као што
се то Бугарској, Србији и Црној Гори та-
чно одредило, да уреде посједне одношаје
у одређеном року.

Аустро-Угарска је добила са свим
слободне руке, и јамачно се није неким
донадало да узму, да Аустро-Угарска не
зна шта хоће и да није сигурна у пости-
гнућу своје циљеи, да је задовољењем
хришћанског становништва бар непосредни
утицај Русије искључен и тиме на Балка-
ну епојених прилика створене. Тај плач
мора важити као основна идеја берлинско-
га уговора; па како је Аустро-Угарска из-
вела своју означену мисију? Не узев у об-
зир садање војничко дјеловање, инкорпо-
рација се чисто бирократским путем спр-
вила — са одржањем тамошњих заплет-
них и тенских посједних одношаја. Промје-
на се састоји највише у томе, да се по-
сједни одношаји нијесу одржали са турским
гарнизонима, него нашом војничком силом;
да то нам никак мусулмански ага тамо рђа-
во захваљује, јер му је страна обрана вр-
ло скупа, јер га ми диванским монополом,
потрошарином, катастрофом, па најпослије и
репутацијом упознајемо са богатствима
цивилизације. Исте богатства цивилизације
ојећа и хришћански кмет, који је очеки-
вао са свим друге наде, на име уређење
посједних прилика. Обману мора овај у то-
лико већма осјећати што у Србији и Цр-
ној Гори види, да се тамо на основу чл.
30 и 31 берлинског уговора уређење по-
сједних одношаја за његове суплементне
много боље и повољније рјешава, но што
се у овим предјелима турски посједници
лакше исплатине.

На пошлетку не ћу да кажем да то није
у неколико година, али ко хоће да се здра-
вим разумом служи, треба најприје да га
ина!

Славољубље је страшна сила, која мо-
же да човека доведе до вјепала или до
анотозе, до преране смрти, али до дуга
врло сретна живота.

Кад погледамо око себе, видјемо мно-
го немарних и млативих људи, којима би
скоро потребно било прописати какво сред-
ство, које би у њима пробудило мало сла-
вољубља. Не зна се заиста које је веће
ало, да ли прекомерно славољубље или
никакво.

Много жешће треба шибати сујету, ко-
ја је, наизвешти можда лихност, једна од
нашкодљивијих моралних отрова за човје-
чије здравље.

Бити сујетан значи стравити своје ти-
јело да јешће изгледа, те е тога спреча-
вати дисање.

Бити сујетан значи одузимати од уста,
хранити се мршаво, само да би се могле
носити лијесне хаљине.

Бити сујетан значи носити тијесне
динеле, те у сјид тога добити жуђење и
орскавати ноге.

Бити сујетан значи носити сувише о-
творене хаљине, да се добро виде рамена,
мишље и груди, те таме навући на себе
какову алервоту. Бити сујетан значи насти-

Наша акација се дакле у своме мудро-
м извајању испријатеља како са турским
агом, тако и са хришћанским кметом, и ми
се можемо сад ослањати само на бајонете.
Чудновато је, како се наш поштовани за-
једнички министар финансије знае укљивати
у традиционалну мудрост оне аустријске
политике, по којој се једна народност са
другом и једна вјероисповијест са другом
парадизовати мора. „Иначе би нашла је-
дна народност на другу.“ — тако је увје-
рвао г. Славија у делегацијама, кад је са
разлагањем оног проблема хтно да докаже,
како је тамо тешко владати.

Францеска постапа према сродном
стању ствари у Африци са свим друшћје.
Она је прокламовала правно начело, да
Францеске заставе носе собом и Францеско
право; мухамед науку су секуларизовали;
створен је парочити закон о есприприја-
цији, да би се добило земљишта за насео-
бине; општа својина основних задруга по-
дјељена је у приватне својине и тако су
све препреке отклоњене, које је створило
мусулманско објективно право. Војничка
дужност није се протегла ни на урођени-
ке у Алжиру, који су већ 50 година под
Францеском, него се односи само на усе-
љене и натурализоване Францезе, тако да
је наједношним број алжирских рекрута из-
носио 1878 године једва 1000 момака, а о-
сим тога се у Алжиру служило само 1 годи-
ну, а у Францеској 5 година.

Неспокојна аустријска бирократија
без икакве стварајуће моћи не постапа и-
стим начином, већ тражи свој задатак у
томе, да епоређује чудеса отоманског по-
сједног права са начелима римских прав-
них *emphyteusis*-а и *superficies*-а, и дек ми
са највећом муком издајемо малацине за ми-
лионича, да оне народе у шкрипцу држи-
мо, праве се са њемачком основаномју из-
горне студије, задубају се у превод мус-
улманских духовно-правних књига; дупају
главу са нетороструким називима посједа;
пину учене расправе о правној природи
„*musagela*“ и „*musakafata*“, налазе у то-
ме сличности са римским правним *praedi-*
um rusticum и *praedium urbanum*, и на по-
шлетку долазе до тог резултата, да рје-
шења тако заплетених посједних одношаја
највећма изискују уговорно утаначење, и
то није шала, већ горка истина, као што
је он то у једној ученој расправи читао,
да се ради констатовања свих појединачних
посједних правних одношаја узмеу поје-
диних ага и кметова начинице у херцего-
ватким окружјама, мостарском, кољичком и
билошком, преко 4000 уговора, од којих се
по 1 примјерак као доказно средство из-
лази код власти.

Отуда се може представити како гр-
дне димизије обухвата бирократска вла-
давина и могу се замислити благодати ње-
не, све ако су гласови о грамазности та-
мошњих чиновника и у ползак основани.
Са свим држи да је пошлатно, што је уста-
нак баш у овим окружјама букнуо, где су
посједни одношаји уређивани са 4000 уго-
вора! Рекрутовање је само искра, и из по-
четка није било повода устанку у окупир-
аним провинцијама, већ у Далмацији.

Говорник је тврдо увјерен, да се без
коначног рјешења посједних одношаја не
да ни помислити на пацификацију. Гдје на-
силно отимање посједа важи као тековица
својине, као што је то у Босни и Херце-
говини, онда је наравно тамо немир и не-
ред једна грана заслуге и доводи до на-
слова посједа. Са свим је несумњиво, да
су у случајевима ових 4000 уговора на-
мњаци који су сваком на расположењу ста-
јали, самовољно одузети и на њих порез
ударен. Свакако би било паметније, да се
мјесто тих силних уговора начинио један
једини уговор са султеном, те се на осно-
ву истога спровело растерећење земље.
Босна и Херцеговина нијесу бар послеје

берлинског уговора онтерећене никаквим
турским државним дугом, па да његовом на-
зору могао би се „*alio*“ пузати фонд створ-
ити, без терећања Аустро-Угарске, против
чега се он мора оградити. По означеном
начину могла би се како посједујућа, тако
и на туђем посједу постојећа класа кме-
това задовољити, а таме би се и насеља-
вању и колонизацији отворило широко
поље.

Говорник закључује тиме, да смо ми
поред свих великих жртава узалуз стра-
хили вријеме у окупацији. Он не ће нико-
га да онтукује али мора ипак најавити, да
не осуђује политику окупације, него њено
извајање, па ако заједничка влада као што
је то у делегацијама изражено хоће и да-
ље досаданствим путем, то он у најпријед
изјављује, да у будуће не ће ни једне на-
ре вотирати. (Живо одобравање са де-
нице.)

Десидер Силађија. Посланик у
својој бесједи ставља питање: Какав је то
смјер, какав је то интерес, због ког смо
ми у Босни и Херцеговини? Не велз то
само г. посланик Дардаија и г. посланик
Полит, већ то питамо и ми. А какаву нам
и за што питамо; за то, што су ти смје-
рови ужасно утјерани у лаж потоњих до-
гађајама.

У записницима делегационим од год.
1879 можемо читати, како су уједињен лије-
по да нацртају, у какве пријатељске еде-
менте уздизмо ми тамо; истина, да смо
одмах до колена газили у краи, али на то
одмах рекоше, да ће нам Турци е тога
бити напављени, јер ми од нас заузвек је-
ра и имање; а хришћани ће нам бити
благодари, јер ће укљивати иста права.
Па шта смо искусили? Највећу антипати-
ју, највећу мржњу, антипатију у свима сло-
јевима становништва; ово истина не сми-
ју да признаду званични извјештаји, али
то сваки зна, ко позе познаје тамошње
прилике.

Рекло се, да је ово е тога нужно, да
осигурамо себи трговачке путеве према и-
стоку. Али молим нас, за то није нужна
окупација. Кад би ми сваку земљу хтјели
окупирати и посједнути држати, гдје нам
треба трг, пута, ода Јевропа не би била
ни за тренутак сигурна од нас. (Смјех и
донадање на левини и крајној левини.) А
то се није ни покушало да се друшћје о-
сигура.

За тим рекоше, да окупацију изиску-
је унутрашњи мир, мир и осигурање мо-
нархије. Питам ја, нијесмо ли сада већма
пложени томе, да нам страна нитрага мо-
же потрести унутрашње стање, па јесмо
ли ми дужни да, од како смо посјели те
земље — за сваку поједину форину по-
трошимо сто и сто хиљада. пута толико,
колико смо до сада потрошили.

Казадо се, да је држање запта у тим
малим провинцијама узрок, који нас је уа-
немиривао.

Влада нема другог смјера, већ хоће
приједињење, а томе се морамо свом сна-
гом својом одупирати.

Г. министар-предједнијак покушава је
то оправдати са два мотива: у прећашној
бесједи својој. Он је рекао: „да је узвек
нашем у Босну то био узрок, да свагда
узмогнемо угушити у зачетку пламен по-
буне, а не — кад већ пријеђе у доминају
нам“, па затим рече: „секаки знаде, да су
немири тамо почињали и дали повода ру-
ско-турском рату 1877 г., па која су уз-
роци овог произвели могли су исто тако и
сада, а ми би онда морали скрштених ру-
ку гледати.“

Ако ово, славни доме, има свог гра-
дот значења, — молим да се не прими за
увреду — ако ово има смисла, онда то
значи, да ми окупацијом хоћемо да спри-
јечимо, да не избије на видик источно пи-
тање. У овој мотивацији видим и опет је-

тивнањем болести које су произиле нас
пошљедице страха. Он је казао:

Три случаја болести *paralytic agitans*;
четири случаја парализе у кичменом мож-
дану; многе случајеве тешко поремећене
менструације; многа побацивања, један
случај *anginae pectoris*; плућна крв;
много катара у стомаку и пријевима; један
случај итериције; један случај блунавост
рени; један случај врло тешке аутриједе. Не-
ка све ово добро упамте они лакосмислен-
ци, који из забаве плаше често своје дру-
гове и пријатеље.

Декре прича да је једно дете оми-
јенило, и често је добијало кичмену болест,
јер су га другови послали на тајану ноћу,
гдје су најзаставили била немо страшило у-
вијено у бијелом таршаву. — Фридрих Ир-
ви, краљ пражски, умро је од страха, што
је гоћу ака сна на једнојној спавној своју
жену Луизу, која је била полудјела. —
Немачки сликар Паулман умро је 1661 г.
од страха, што је чуо шкрипу и звекот
људских костура, која стајаху у његовој
соби, и која су се задуљали ушљед земно-
треса.

На жалост у обичну методу домаћег
васпитања уноси се и страх, као један од
најпопуларнијих и најмоћнијих средстава.
Ријетке су мајке, дадемо и слугушце, које
не плаше дјечу мачком, ђаволом, ишкола-
ком и слепицима страшилицама саго да би их
наглави на послушност, али да их утиша-
ју кад плачу и не ће да савају.

ти отровним бојама косу или бркове.

Бити сујетан значи бити болестан ду-
шом и тијелом. Сваки уд, сваки орган на-
шега тијела може да страда од сујете. То
је највишњина, најгаднија, најширокоуло-
наја међу људским страстима, из које, као
што Данте вели, толико будалаштине ничу
по земљи.

Плашљивост није страст, није афекат,
већ је само један феномен, који спада у
круг осјећања:

Плашљивост је бол само-одржана.

Плашљивост врло јако уплвнише на
наше здравље. Од напрасна и јака страха
може човек на пречац да умре, а кад је
предужен и поступан, може да јако ослаби
сваки организам и да проузрокује разне
болести.

Страх је један од најјачих познатих
депримената. Он успорава било, а може
понекад зауставити срце и проузрокује сви-
кону. Страх умањује топлоту крви, јекна
кожу, парализује мишиће, проузрокује др-
тање, и састајући страшно са свјештеним,
отвара извјесна тајна врата, од којих су
кључеви обично назван домаћаи наше воде.

Страх може бити узрок конвулзивама,
парализама, побацивању, хеморагијама, е-
пилепсијама, сјидјењу, лудилу, манама у
срцу, плућним и мозданим апондецијама.
Доктор Kohns бавио се озбиљно испи-

дио од оних планина, од којих бесједе г. мин. председника редовно све кипе. Прије свега пита, јел истина, да се источно питање 1877 г. у Босни истакло? Даље, шта значи то источно питање? Значи тежњу хришћанских народа, да се опросте турскога јарма. Ово се понавља свуд, где има хришћанског свијета: у Арбаџији, Бугарској, Македонији и Босни; понавља се свуд, где има мањих сусједних држава, које теже, да се тим областима прошире; те државе сваком приликом постигну покрете.

Дакле 1877 год. из Босне је покренуто источно питање. Да смо у Босни били, зар не би било бугарског устанка? Српског рата? Гдје је била права чињеница источног питања? У Петрограду је била. Па зар Аустрија није знала, да тим тежњама Русија стоји за леђи? Та г. Тиса требало је да зна, — ако су му то јест у напријед јавили, а не по обичају накнадно да зна да нема никог овдје, који би озбиљно вјеровало, да источно питање с тога не избија, што смо ми у Босни.

Даље вели г. министар председника, да смо за то у Босни, да не дамо плахости да пријеђе к нама. То ће рећи, за то смо у Босни, да се народи у нашим границама не побуне. Ко су ти народи? Други не могу бити, до Југословени. Кад се у Србији бојак био, када је у Бугарској био устанак, јесу ли сети народи бунили? Ако нијесу, зар ћемо их сада с тим узаплатити држата, што ћемо их у свезу довести са устаничким областима? Овакој тврди противи се и најпростије схваћање.

Други мотив, друго плашило г. мин. председника је: „да би напрасно напустили Босну и Херцеговину поновљено вјеру у нашу моћ; не би то само било крај великомомном положају нашем, већ би наступило питање, хоће ли нас бити или не, наступило би велико распадање, у ком је несигурна будућност само мађарској држави, само мађарском племену.“

Потпозвани доме! Примјетити ми ваља прије свега, да нико није казао свјед, да те провинције одмах напустимо; шта више већ при вотирању пређашњег кредита, рскох, да је то немогуће. Али међутим тврдим, да је то смјела савјарија, тврдити, да нам од Босне зависи будућност. Та босанска окупација дојерала је до страшно великог „достојанства.“ (Смјех се дијева.)

Кад се догодила окупација, онда су је тиме препоручивали, да је нужна ради осигурања час Далмације, час омет Трета и Ријеке — само се г. Магара Јокаји задовољно кулом, што се окреће (смјех), а сад, сад је Босна азем-камен монархије; тако нас барем увјеравају: хоће ли овима ријечима то да каже г. Тиса да нашој држави треба обилежја моћи и снаге, онда се слажемо, али молим, ваља има разлику између тога, кад се криш тај углед (prestige) и кад се истакне питање: хоће ли нас бити или не?

Ми не ћемо да се углед криш, не ћемо одмах да се напуште те земље; ми хоћемо у првом реду, да се ова окупациона политика доведе у склад са истинским интересима и материјалном снагом земље. — Ако се не ће ово да чини, онда на сваки начин изискујемо, да из окупације буде политика извлачења.

Што пошт. влада тјера, то је анексиона политика, само влада то не ће да призна; а нама треба у мјесто анексионе политике политика извлачења, а за то има две начина само их ваља тражити.

Дошло је вријеме да славни дом отворено искаже, да је нужно то извлачење, а да се за то углед не криш, а то је постепено могуће; дошло је вријеме, да с. дом и дјелом посвједочи и свом снагом примора владу, да овој политици прибави уважења.

Отуда бива, да и ако не наступи ни једна од поменутих великих несрећа, дјеца постају јако плашљива и са конвулзивним живицима још из дјетињства; њихов карактер јако ослаби, добије печат плашљивости и подлости, који годинама траје, а врло често и цијелог живота.

Предвиђам вас да никада не употребљујете плашњу као средство васпитања, ако не ћете да будете одговорни за читаву поворку разних зала и рђавих пошљедица, које ће постићи вашу дјецу. Човек се обично рађа одважљив, а који то није, може да постане васпитањем. Одважност нам савима треба, јер је живот борба, а ко на те борбе бјежи, тај је ниски плашљивац, ког у благо оборе па га прегазе сви они који напријед јуре да се јуначки боре и да побједе.

Ако имате које дијете већ уплашено глупим причама и тим васпитањем застрашивања, покушајте што прије да га ослободите плашљивости водећи га у помрчину, доказивајући му што год више можете искључком и опитом да нема страшила ни укудлака. Осим тога лијечите га купањем исцрпљива у са свим млакој води, па за тим у хладној. Паметно васпитање може у већем броју случајева излјечити дјецу од те лезије болести.

ГЛАВА ШЕСТА.

Ако сте потпуно сретни, ова глава није за вас, не треба вам. Али ако нијесте

С тога предлажем да с. дом доведе двије одлуке. У једној одлуци нека изрекне дом, да одбацује с тога законски приједлог о кредиту, што исти има у себи таквих дјелова, о којима само овај има права да рјешава. Овај мој предлог за одлуку овако гласи:

„Нека с. дом закључи, да ни у опште не прима законски предлог под бројем 183 који гласи о покриву ванредних ратних трошкова за год. 1882, не прима га с тога, што је већина своте, која се у том предлогу налази, вотирана државним одборима за јавна задата у окупираним земљама, а право рјешавања о своти на ту цијелу намијењеној припада саборима обје државе у монархији, као што то из VI. зак. од 1880 знамо.“ (Живо одобрене.)

Даље предлажем, да супрот оној политици, коју је до сада мац. влада тјерала — изрекне с. дом мишљење своје у виду предлога за одлуку, да се упућује влада, да ова употреби сав утицај свој, који јој по закону припада, да се што брже изведе извлачење из окупационе политике; јер ова води нарушавању дуалистичког строја ове монархије; јер ова политика одузима снагу Угарске од остварења наших најдрагоцјенијих народних смјерова и интереса; јер та политика пријети, да ће нам остати јавне тежње, да угоростане жртве једном већ у ред доведемо државне финансије.

Препоручујем ова два предлога за одлуку и прелазим на говор г. извјештоца који је рекао: да се кредит вотира што огромнијом већином, јер су у Угарској велике странке традиционе, јер ће се само тако одржати ова влада, а ако се влада одржи, онда нема по земљу опасности од окупационе политике.

Ја држим, да су велике партије само онда срећа по државу, ако их води политика одлучна, отворена и искрена; али по мом мишљењу су велике партије велика несрећа онда ако су створене, да се помоћу њих одобравају накнадно саршени чини, да се помоћу њих извлачи влада из одговорности. Вриједност влада и странака зависи од тога, како исте схватају народне задатке и како су у стању да свом снагом рјеше те задатке.

Ко добро схвата тај задатак, том можда не сједује прелазан успјех, али за цијело је заслужно вјечне славе, што је учинио своју дужност. То је што ја желим од вас, признајте да вам је то дужност: немојте забављивањем и гледињем кроз прсте поћи путем који води онамо, гдје се свршени чинови накнадно одобравају, јер је истина она римска изрека: да libido ac voluptas penes eos, који имају моћ у рукама, timor ac dedecus penes omnes.

Па за тим та велика странка нека проистиче слободним избором, а не званичним пресијем, а проистећи ће слободним избором само онда, када не буде званичног кортежовања.

Увјерен сам, да је у ова два предлога за одлуку снасносна политика по државу. С тога препоручујем славном дому да их приими. (Живо одобравање на левици и крајњој левици.)

Јован Калајија помиње на то, да је год. 1876 приликом босанске дебате рекао, да су се Мађар и министар-председник Коломан Тиса ухватили у коштак, прије него што је дато одобравање угарске за овај бој, но ипак увиђа, да је Тиса без сваке унутрашње борбе спреман да крв и добро свога народа жртвује за нусполове, који ће и у будуће велике жртве исказати. Чанадија. То је срамота!

Ка лајија. Једном се рекло за Тису: „он носи име ријеке, која се у Угарској рађа и у Угарској умире; сад Тиса налази оној ријеци Тиси, која руши вароши и се-

са свим сретни, онда прочитајте ову главу; можда ћете наћи у њој лијека.

Радост је потребна човјечијем срцу, као што је крв потребна ваздуху, жељудцу хрању, мишићима кретање. Радост убраја и загрије срце Радост обима све више и ниже функције нашег организма. Радост је маглу хипохондрије, испразни врећу жучи, разгали душу и срце. Као што сунце чини здравом неку кућу, тако радост чини здравим наше тијело. Нијелавији лекари сматрају радост као најбољи лијек против хроничких недостатака. Од Еразма, који је себи живот спасао тиме што је из кенада у смјех прснуо, до оног Тисотовог болесника, који се је излјечио смјехом сеједином свом нагарањеном другом, имамо небројено много примјера излјечених људи изненадним весељем, или тизом продуженом радосту. Истина је да превелика изненадна радост има и својих жртава, али су такви случајеви много рјеђи. Ако желите да вам радост не буде само неки изванредни празник у животу него обично стање вашишега духа, а ви се потрудите да вам живци не буду ни сувише затегнути, ни сувише лабави, урудите се да у бразде живота не посвијете никакву грижу савјести.

(Свршиће се).

да народна и најпослије се усваја у највећу ријеску аустријску. Угарска не ће поимјети пријат за Тисом (весељем на крајњој левици), резултат ће се гас саставити из два грба: један ће бити са круном, која ће имати један крак више, а други ће бити са просјачком торбом; овај први биће Тиска, а овај други припадаће Угарској.

Говорник за тим изађа, како Угарска сав више осиромашује и да ни један народ није тако несрећан. За тим изађа, како је владина политика непопуларна, да Аустрија влада у окупираним провинцијама са оловом, барутом и вјешалима и с тога је окривљена. Он усваја предлог мањине. (Одобравање на крајњој левици.)

Едвард Кристјанковић позива се на Метерних, који је још у четрдесетим годинама рекао, да имаде у Угарској само двије странке; партија аустријско-аулодитама и угарска народна странка; а за тим на Гледстоуна, који је констатовао слободу убитачну мисију Аустрије. По што га је председник прекинуо ради изјаве коју је учинио против либералне странке, трудим се говорник да разложи незаконитост босанске политике и подноси при крају приједлог за одлуку са саршак-јем, да влада поднесе кући сва акта што се односе на исту политику ради отвореног истраге. Говорник оснива тај предлог на зак. чл. III 1848; ако се предлог не усвоји, то он прима предлог Хелдјина и Етешова. (Живо одобравање на крајњој левици.) (Наставиће се).

Политички преглед.

Како ствари у Мисиру стоје, већином се види из наших телеграма у данашњем листу, те за то немамо овдје много да додајемо. Да се конференција тешко порађа, то видимо јасно; а и ако се народи, да ће јој дијете бити недоношче, то лако можемо саутити. На прва се јавило, да су све силе пристаје на конференцију; доцније се то испрвава тајем, што се јавља, да су тек у уторник разаслани позиви на конференцију и да се одговори тек очекују. Дакле није истина, да су све силе изјавиле да пристају. Фресине је на сами дан конференције, т. ј. у четвртак 10. ок. м., изјавио пред комором, да ће се тај дан држати прва сједница конференције. Но одмах сјутра дан, т. ј. јуче, стиге телеграм из Цариграда, да је конференција одгођена. За што то? Било за што му драго, тек се види јасно из тога, да ствари нијесу чисте и да се на сваком кораку зашине. Биће по свој прилици, да одговори од свијех сила или никако није су стигли, или су стигли неповољни, те Француска и Инглешка немају куд но су морале одложити конференцију, док се са осталијема силама не споразумију. Када ће то бити и да ли ће се икад тај споразум постићи, о томе јако сумњам.

Међу тим, никоме боље него порти. Она је с почетка мислила послати у Мисир Муктара, но послје је од тога одустала. Исто тако одустала је и од шилала војске у Мисир. Дервиш-паша је сретно извршио своју мисију, султан му је на томе изјавио своје задовољство, нови кабинет је састављен, па шта се већ хоће? На што би била конференција? Ствар је у Мисиру свршена — тако порта уметује. А Француска и Инглешка у највишој забуни не знају ни саме што су почеле: да се тргну натраг — срамота и грдило; да пођу напријед — страх је не толико од Турске колико од тајних пријатеља њених.

По свему види се, да ствар мисирска још стоји врло зането.

Под насловом „Једна потајна рука“ дошло је францески лист „Фигаро“ доста чудновата и занимљива откривења о међународној политици краља Бисмарка. По тиме откривењима краљ Бисмарко обећао се порти и шта више подвезао јој се, да ће Турској онет поврати Мисир у потпуно државу; у том случају, султан, чим би постао неограничени господар Мисира, напустио би Цариград и преселио би своју пријестоницу на обале Нила, у Александрију или у Каиро; а у Цариград би узлегла Аустрија, те пошто би неке силне дјелове балканскога полуострва предада Грчкој и сусједнијем малијем државицама, она би постала неограничени господар тога полуострва, под које би свалила и све што би преостало од даламачко-Аустро-Угарске, по што преда Немачкој оне земље аустријске гдје се збору немачки, заједно са Тријентом, које би постало немачко пристаниште. Истакнуто, себична као што је, задовољила би се с овом подјелом, само кад би јој се оставио слободан пролаз у Иадлу преко суецког канала. Иза тога, „Фигаро“ чини дуче пријекоре влади францеској, што доносила тој „тајанственој руци“ да чини у Јеврони и у цијелом старом свијету што хоће, а све против интереса Францеске.

На ове комбинације Фигароне, „Порт-Алг. Цит.“, Бисмарков лист, нашао је да нужно да одговори, а то већ нешто значи.

У Францеској нико не у четвртак 10. ок. м. у комору уметати својим мислима Фресинега с измјеном ли се обора. Гамбета са својом партијом, с којом се под Клемиановићем удружила и крајња левица, а коју би потпомагала с деснице под вођством од Омаха, спрема се да поднесе велику интерпелацију због Мисира и да сва средства употреби да Фресинега обори. Овај онет спрема се да у обрани својој помоћу Мачинијевих откривења оправда своју политику и окрива пред комором Гамбету, за којом да је пошта Францеска била би данас запалена у велики рат не само с Турском и Мисиром него и с четворном алијансом. Ова парламентарна бој био се у четвртак, с каквим исходом? не знамо још, јер десеше о том немамо.

Како је криза у Србији свршена и је ли већ закршена, то још не знамо на чисто. Новике свашта јављају, но по нама нијесмо ради извјештавати о Србији, јер нијесмо у стању да спаву вијест контролишемо. Ако је истина, јавља се да је скупштина у позељелак отпочела своју радњу, но не јавља се на који је начин поновљена празнина, која је на исту радикалаца остала у скупштини и крај које скупштина не би могла радити.

Књижевност.

У течају прошле неђједе стигле су нам из пријат ове књиге:

Са олдосемијетског бојиншта. Један распрани спис од Семе Станојевића. Zombor, Verlag von Sztanoyevichs Zs. 1882. Цијена 10 новч.

Басне у слици и ријечи. Претеро и прералде Лука Поповић свештеник. Панчево, 1882. Наклада књижаре Браће Јовановића. Цијена 24 новч.

Српски Хајдуци у народним пјесмама са сликом. Панчево, 1882. Наклада књижаре Браће Јовановића. Цијена 15 новч.

Мигела Сервантеса Саведре. Приповетка о славном витезу Дон Кихоту од Манче. С францускога: Панчево, 1882. Наклада књижаре Браће Јовановића. Цијена 30 новч.

Рјечник страних ријечи, које се употребљују у нас у говору, у пољима, позременим списима и у књигама, објашњен објашњењима који те ријечи на разумију. Друго знатно умножено издање. Панчево, 1882. Накладом књижаре Браће Јовановића. Цијена 80 новч.

Прногорици у народним пјесмама. Са сликом. Панчево, 1882. Наклада књижаре Браће Јовановића. Цијена 15 новч.

Цар Константин и Царица Јелена у народним пјесмама. Са сликом. Панчево, 1882. Наклада књижаре Браће Јовановића. Цијена 15 новч.

Бурђе Смедеревац и Проклета Јерина у народним пјесмама. Са сликом. Панчево, 1882. Наклада књижаре Браће Јовановића. Цијена 15 новч.

Лјубав и Свјетост. Пјесме Ј. Сундедића. У Дубровнику, тиском Dragutina Pretnera, 1882. Цијена 60 новч.

Кромпир. Написан проф. др. Ђорђија Радић. Са 40 бојадисаних слика, са VI. табала и 64 слике у слогу. У Београду, штампано у државној штампарији 1882.

Јетопис Матице Српске. Уређује А. Хаджић. Књига 129. Свека прва од 1882. У Новоме Саду, српска штампарија дра. Свет. Матићина. 1882. Цијена 70 новч. — Овој свеци Јетописа ово је садржај: I. Урош Стеф. Несторовић и његове заслуге за школе. Од Ђорђије Рајковића. — II. Урош српско вилантијског ратовања 1073-4. Од Панте Срећковића. — III. Мјера са мјеру (Measure for measure). Позоришна игра Вилема Шекспира. Претеро с инглешког др. Миле Јовановића. — IV. Живи налимисести. Од др. Л. Коетића. — V. Смисава, приповијест из Стига. Од Н. В. Ђорђија. — VI. Злато. Дук Стојанковића, сенатора и директора српско-народних основних школа у Београду. Од А. С. — VII. Наша војска. Од А. С. В. II.

— Г. др. Јаков Тудинић. О идеја позива на претилату на својој војска, које под насловом „Le Moniteur“ изладе на талијанском језику. У Београду, Тудинић описује Приу Гору и политичкиј времена до данашњег дана, док се јављају се не само прагматичне него и културне историје неке заједно с политичким описом. Господин Тудинић је познат у нашем, нарочито талијанском свијету, по лијеном пријеводу политичких народних пјесма на талијански језик, те можемо поуздано очекивати, да ће и ово дело неговати бити изабрано као вала. Дело ово стаје за претилату 1 фр. а. в. р. у трговини I. о. м. а. в. р.

— Die Vögel von A. v. Schweiger-Lerchenfeld. Mit 200 Illustrationen, vielen Plänen und einer grossen Karte des Adrians. Wien, 1882. (Hartleben's Verlag in Wien). Ова књига је једна од највећих и најбољих књига о птицама, које су до сада изашле. Она садржи 200 илустрација, многе карте и планове, а такође и текст на немачком језику. Цијена 10 фр. а. в. р.

